

РАИСА САРБИ

**КҮН
ахсын
сананы**

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН КУЛЬТУРАҒА
МИНИСТЕРСТВОТА
САХА РЕСПУБЛИКАТЫН СУРУЙААЧЧЫЛАРЫН
СОЮҒА

Раиса Сарби

КҮН АХСЫН САҒАНЫ

"Ситим" КИФ
Дьокуускай
1993

Ответств. редактор - поэт В.Т.Сивцев

Раиса Сарби

Каждый день новое. Стихи. Переводы с чувашского. Министерство культуры и Союз писателей Республики Саха (Якутия), 1993.

Поэтесса в литературе вошла как детский писатель. В стихах Раисы Сарби бьется сердце солнечной Чувашии. В сборник вошли в основном лирические стихи.

Адресована массовому читателю.

ISBN 5-88080-076-8

© Раиса Сарби. Каждый день новое.
Стихи. Якутск, 1993.

Чувашия Күннэйэ

Сарби диэн нууччалыы тылбааһа — Солнечная диэн, онон сахалыы Күннэй диэххэ сөп. Раиса Сарби (Раиса Васильевна Бородкина) сааһынан да эдэр (түөрт уонуттан сана тахсан эрэр), бэйэтинэн да кэрэ дьүһүннээх, суруйуута да сырдык сарданалаах — онон ити псевдонима киниэхэ сүрдээҕин сөп түбэхэр. Мин кинини аан баһаан тыл этэрин истэрбэр кылбалдьытан дьэ кыыс оҕото этэ — Константин Иванов төрөөбүтэ сүүс сыллаах юбилейыгар Чувашияттан туох да баһаан киһи Башкирияҕа көһөн тиийбиппит — суруйааччылар, художниктар, ученайдар, артистар, музыканнар, ыалдьыттар, үгүс ахсааннаах үрдүкү салайар эргимтэлэр... Онно маннай Белебей куоракка, онтон К.Иванов төрөөбүт нэһилиэгэр, тигэһэр Уфаҕа сылдыбыппыт — киһи өйүттэн сүппэт бырааһынньыктар буолбуттара. Уфатааҕы драматической театр сценатыгар бэйэтин национальной тангаһын, араас симэҕин кэтэн кылабаччытан, уһун көнө унгуохтаах Сарби тахсан этэн-тыһынан, төлөннөөх поэтической образтардаах дириг изйиилээх хоһооннорун ааһан, дьонунан туолбут бүтүн киэн саала болҕомтотун бэйэтигэр үмүрү тардан ылбытыгар — бу кыыс-дьахтар кырдык даһаны бэйэтин норуотун сарданалаах, сырдык кэскилин кэрэһэлиир Күннэйэ эбит дии санаабытым.

Раиса өссө оскуолаҕа сылдьан чаҕылхай хоһооннору суруйан дьонун-сэргэтин сөхтөрбүтэ, онтон сотору, ордук хойуутук Чувашия И.Н.Ульянов аатынан государственнай университетыгар үөрэнэ сылдьан, бэчээттэнэр буолан барбыта. Бастаан утаа оҕолорго аналлаах хоһооннор кинигэлэрин төрөөбүт тылынан Чувашияҕа уонна нууччалыы тылбаастарын киин издательстволарга

таһаартарбыта, кэлин элбэх пьесалара театрдарга турдулар, прозаны, публицистической ыстатыйалары суруйар, элбэхтик наҕараадаламмыта, бочуоттаах ааттары ылбыта, билигин биир дьахталларга, биир оҕолорго аналлаах икки сурунаал кылаабынай редактора. Ону таһынан республикатыгар да, Россияҕа да общественной үлэҕэ активнайдык кыттар — Чувашия дьахталларын общественной хамсааһынын баһылыга, демократияны күөмчүлүүр күүстэри кытта эйэлэспэт эрчимнээх охсуһааччы быһыытынан дойдутугар кизгник биллэр. Өссө кини тюрк төрүттээх омуктар былыргы улуу культураларын сөргүтэн өссө сайыннарыахха, ол туһугар бары тюрдар түмсэн бииргэ үлэлиэхтээхтэр диэн идеянан салайтаран, эмиэ син Мишши Юхма курдук, ахсаабат көбүлүүр үлэни ыттар. Ташкентта узбектар аан дойду үрдүнэн аатырбыт классиктара Алишер Навои сөбүмэр далааһыннаах, төрөөбүтэ 550 сыллаах юбилейыгар кэлэ сылдьан узбектар куттарын туппута уонна бу улуу норуот түг былыргы өлбөөдүйбэт культуратын аан дойду үгүс муннуктарыттан кэлбит үрдүк ыалдьыттар хайдахтаах курдук ытыктыылларын көрө сөхпүтэ. Мин көрдөхпүнэ — кини онно олус үөрбүтэ, долгуйбута уонна мантан үгүскэ үөрэниэххэ сөп диэн эппитэ.

Биһиэхэ П.Ойуунускай төрөөбүтэ 100 сыллаах юбилейыгар ыңырыллан М.Юхмалыын Тааттаҕа, Ытык-Күөлгэ сылдьан эмиэ элбэҕи, сонуну билэн, ингэринэн,

барбыт буолуохтаах. Бачча уонунан тыһыынча киһи босхо аһыыр дуо? — диэн итэҕэйбэтэхтии сотору-сотору ыйытара, үгүс билбэт дьонун кытта сэнэргэспитэ, билсибитэ. Кинини ордук удаһаннар, ойууттар кэрэхсэтэр этилэр, бэйэтэ эмиэ онно маарынаахтык биллибэтинэн үөһээ куйаары кытта ситимнээхпин быһыылаах диэн дьиктиргии кэпсиирэ, ол туһунан өссө киин хаһыакка суруйан турар. Чөркөөххө түспүт ыаллара Кэтириинэ уонна Баһылай Алексеевтар олохторун ыалдьыттарбыт иккиэн да олус биһирээбиттэрэ, саха дьоно ыалдьытымсабыттан, сайабаһыттан наһаа соһуйбуттара, үөрбүттэрэ. Ытык Күөлгэ куйааска күнү быһа сылдьан баран, манна хонобут дуу, Чөркөөхтүбүт дуу диэбиккэ: кэбис сылайдыбыт, "дьиэбитигэр" баран сынньаныахха, — диэн нэр ол ыалларыгар баралларын этэн күллэрбиттэрэ...

Чувашия талааннаах кыыһа, кэрэ Күннэйэ — Раиса Күннэй инники кэскилэ, айар суола киэн, сырдык, үрдүк. Ону аабааччылар бу абыйах хоһоонноруттан да тоһумурдуохтарын сөп.

Семен Руфов, Бары чуваштар Ив.Яколев аатынан национальной бириэмийэлэрин лауреата.

ЫЛЛЫК

Сэгээр, оруос үөһүгэр
Киирэр ыллык ол күүтэр.
Сити ыллык сүнньүн тутуох,
Сэргэстэһэн бара туруох!

Оруос быыһа сып-сырдык...
Өйтөн сүппэт да ыллык!
Сити ыллык сүнньүн тутуох,
Сэргэстэһэн бара туруох.

Түүнүн түүлбэр — бу ыллык.
Күнүс илэ — бу ыллык!..
Сэгэрбиниин тиэһиннэрэр
Ситтэрбэтэх түүлүм эрэ...

Сэгээр, оруос үөһүгэр
Киирэр ыллык — дьол түһэ.
Сити ыллык сүнньүн тутуох,
Сэргэстэһэн бара туруох!..

ТАПТАЛ

Миигин чороччу тутта Таптал...
Ол эргэрбэт итии Таптал
Тусахам аанын маньыр —
Күтүүттээн кэлбити кыйдыр.

Эн эрэ билэвин Тапталым паролун,
Мин аҕа баһылыгым, мин мэнэ Хоруолум.
Тусахам аана эйиэхэ эрэ аһаҕас —
Танара айбыт күлүүһүн тылынан ас...

Эн эрэ эт: "Аһылын!"
Уонна сулбу садпар ньимис гын...
Чэй даа, изйиини төлө ытыныах,
Үйэ тухары Тапталы ыһыктымыах...

* * *

— Эн аан дойдуга биллиэн дуо? —
Ыйыттын дии сорууйан.
— Сэгээр, оол аһыллыбыт суол —
Хоһоонум Үөһээнэн дайар!

Прописканан ымсыырдыбат Москуоба...
Сильюзоната Пегаһым боккуоба
Чолбоннору тилийэ чыбыйар —
Ыллыбын ырай танараларыгар.

Аһылаах бу сиргэ анаппатым,
Үрдүк ыйаахпын толоро таласпатым —

Мунмунан боруостаан, Сири ыраасты,
Талба Тапталы харысты.

ИЙЭ ДОЙДУМ ЧУВАШСТАН...

Ийэ дойдум Чувашстан,
Куттуун-сүрдүүн тардыстан
Сүрэхтиин-быардыын Эйиэнэбин.
Төрөөбүт буорум кыһынабын —
Төрүппүн салжаан быһанабын.
Итэбэйэбин —
Тапталым
Аспатын.
Ийэ дойдуом!
Эн долуонг
Кыйаар үрдүккэ ытыарда —
Хангыл күүскэ кытыардын.
Мин дууһабар — Ийэ дойдум!
Мин хааммар — Ийэ дойдум!
Харабым дала — Ийэ дойдум!
Ырыам иччитэ — Ийэ дойдум!
Эн аакынан ыллыбын,
Эн ааккынан андабайабын,
Эн ааккынан бары норуоттарган
Дофор булунабын.
Дофорун
Эн кыһынг
Туох иһин
Түһэн биэриэ суоҕа!..
Чувашия!
Эн чэгиэн сүрэбинг
Миэхэ тэбэр!

АРАХСЫЫ ЫРЫАТА

Эйигинниин түүннэри күүлэй тэппэтэбим,
Сылласпатабым, эрэннэрбэтэбим.

Эн иннигэр буруйдаахпын билбэппин,
Сунхалаах буолуо диэбэппин -
Атынныын бу баран эрэбин...

Көрөн итэбэй.

Баҕар ытаа,

Баҕар ыллаа.

Эйигин таптаан ииммитим,
Иэйэн-куойан да бизрбитим -
Икки харабым уута куурбата.

Ыар дьаакыртан ыгыллан,
Ыраас дууһам ыас харангата...

Эн атыттарга тиэстибитинг.

Атынныын бу баран эрэбин,

Көрөн итэбэй.

Баҕар ытаа,

Баҕар ыллаа.

Эйигиттэн ытыыр-сонгуур эрдэхпинэ,
Кини миигиттэн ытыыр-сонгуур этэ.

Дьэ, кинилиин барсабын.

Көрөн итэбэй.

Баҕар ытаа,

Баҕар ыллаа.

Атынныын барсабын.

Баҕар ытаа,

Баҕар ыллаа.

ОЛОХ

Олох биһик буолуо диирим,
Бүөбэйдиз, бигиз диирим.

Олох ыраас сибэкки буолуо диирим,
Мэлдьи тэлгэнэн көрсүө диирим.

Олох ыраас дьүүктэ уута буолуо диирим,
Көнгүл ыймахтыам диирим.

Төрөөбүт ийэм кэриэтэ буолуо диирим,
Төбөбүттэн имэрийиэ диирим.

Онтум баара атын буолла!
Олох — силлиэ-буурҕа...

Ытыйар, кумалыыр, үрэйэр,
Кииринньэнг ийэ буолан кэнийэр.

Олох эриэн: үрүнгүн-харатын көрдөрөр,
Сөллүбэти баайтарар, ыныллыбыты сүөрдэрэр,
Дьолу, сору сэргэ сүүрдэр.

Дьэй, олох! Иит чааркааннардын —
Убарыйбат мөккүөргэ ыгырабын!

Өр буолбут холумтангыт сойбута...
Мин тапталым хаттаан сылытта.

Тапталым суоһунан отуннум
Хараара утуйбут уоккутун...

Тапталым аһары ыарыылаах,
Дууһабын күл гыных быһыылаах.

Күүгүнүү умайар оһоххут —
Дьолгутун толору кууһабыт.

Туох бары, оо, бүтэр уһуктаах —
Тапталың да уостар моһуоктаах.

Оччоҕо
Уоккутун күөдүтэр ким кэлиэй,
Иэнгитин ол туоххут ититиэй?!..

Дапсы тылбаастара.

Дьоллоохтук таптыры сатаабаппын,
Тапталтан эрэ ыалдыбын.
Бэлэхтиэм этэ мичээрбин.
Дууһабын чаастарга араарабын.

Дууһата, уота суох хоһоон
Үөскээбэтэ биллэр суол.
Дууһам онно кураанах
Санаам туолбата буолуо дуол.

— Оннук буобатах! —
Доботторум үөрэтэллэр. —
Сага хоһооннору истэбит
Дууһабын кутаа уокка хатаар.
Өйдөөн кэбис эн:
Таптыырга аналлаахпын,
Хоһоону айар кыахтаахпын.
Мин икки киһибин.
Мин — тыһыынчана: хоһооннор
ийэлэрэбин,
Дууһаны салбааччыбын,
Дууһаны сабааччыбын.

ПААМАТЫННЬЫК

*...Я памятник воздвиг себе
нерукотворный...*

А.С.Пушкин

Бэйэм санаам чыпчаалыгар
Эйигин аан дойдуга таһаардым.
Бу күн анныгар хайдах курдук пааматынньыгый,
Айыылаах-харалаах сиргэ хайдахтаах
пааматынньыгый!..

Сүүһүнэн, тыһыынчанан сылларга
Сөбүөхтэрэ үгүс көлүөнэлэргэ!
Билиэхтэрэ дуо манньык үрдүк чыпчаалга
Күлүк эрэ турарын...

* * *

Эн ырааххын. Миигин кытта буолбатаххын.
Биһиги икки ардыбытыгар бааллар
Ойуурдар, хонуулар, өрүстэр, мырааннар
Эн ырааххын. Миигин кытта буолбатаххын.

Эн ырааххын. Миигин кытта буолбатаххын.
Санаабар эрэ миигинниин бииргэбин.
Дууһам кытыастар алдьархай уотунан
Эн ырааххын. Миигин кытта буолбатаххын.

Эн ырааххын. Миигин кытта буолбатаххын.
Санаабар эрэ мин аттыбар буолууй,
Санаабар эрэ да буоллар бииргэ умайый.
Эн ырааххын. Мин аттыбар буолбатаххын.

ТААС СИБЭККИ

— Ханна этэй, ханна этэй, ханна этэ?
Таас сибэккини хайѳаабытым.
Ханнык сир дьикти мастара
Онгорбутун мин көрдөвүм.

Кини оноһуута нарына
Тыыннаах сибэкки курдуктар,
Сыаната мөһөөх, тыһыынча
Көрүнгэ сүрэѳи санатар.

Хантан буллун? Киммит биэрдэ?
Туох диең ааттанарын этиий?
Ыйытыың дьиктитэ төрдө
Илиибэр күндээрэрин көрөн.

Мунгура суох таптаабытым,
Сүрэѳим сибэккини ыппыта.
Бэлэктиэм дии санаабытым —
Сибэкки таас буолан хаалбыта.

Тоѳо? Билбэппин мин мань
...Баѳар, албынҕын билбитэ
буолаарай?

*Любовь Федороваба,
таптыыр артисткабар*

Артистарга сибэккитэ бэлэхтээн,
Көрүстүгүт да өрүү мичээрдээн!
Үтүө түгэни бэлэхтиир иһин
Кини сынньаммат түүнүн, күнүһүн.

Сынньанабыт артист үлэтиттэн.
Аан дьиэбэ хомуллубут чымыдаана.
Күһүнүн, кыһынын, өксүөн да буоллун
Кэтэхэллэр — олоруо дуо дьиэбэ?
Ити табыста сылаас дьиэтиттэн
Хонууга, кулуупка ыллы бардаба...

Миэхэ артист инэрбит төлөнө
Сүрэхпэр кутаа уоттуу умайар.
Артистарга сибэккитэ бэлэхтээн,
Көрүстүгүт да өрүү мичээрдээн!

Хоро Бүөтүр тылбаастара.

ТАПТАЛ КИҢИ АХСЫН БЭРИЛЛИБЭТ

Түөртүү строкалар

* * *

Атын дьон суотугар дьоллонуох кэриэтин —
Күл-көмөр, от-мас буолан симэлийиим.
Кими эрэ харабын уутунан сууннарыхтаабар
Бэйэм эрэйгэ тэбиллэрим ордук, санаабар.

* * *

Айылҕа сокуона кытаанах буолар:
Кулуһун көмүс уота маһа суох умуллар.
Таптала да сүтэрэр түргэн дэхэллэр —
Истин тыла суох сотору үрэллэр.

* * *

Үчүгэйгэ ымсыырдан куттаныма —
Үлэ эрэ оргуйдун сири тупсара.
Ордугургаһыыга эрэ ылларыма —
Бурулҕан курдук аллара тардыаҕа.

* * *

Таптал диэн дьиктиттэн дьикти
Халлаантан гүһэр бэлэх курдук.
Киһи ахсын ол бэриллибэттин
Тулуурдаах эрэ билэр буолуохтун.

КҮН АХСЫН САГАНЫ

Ааста ала буркун, үрүг силлиэ,
Ыраас күн тыкта, дьол кэллэ.
Таптал кынаттаах дыктитэ
Хаанга хамсаата, сүрэххэ тэптэ.

Дьол чыгчаабын илиибэр бигиибин —
Оо, таптал, кэрэбин даҕаны.
Тапталы мин санга билэбин —
Күн ахсын арыябын саганы.

Миэхэ көмүс, күндү таас баара буоллар.
Баай буолбатабым олус хомотор.
Дыбарыас килиэккэни тутарым буоллар,
Онно, дьол чыгчааба, төһө бабар омор...

Эмискэ ырыа үөскээтэ:
Мин судургу да дьизэ үөрэбин.
Эн сүрэххэр уйа туттуом этэ.
Көттөрбүн эрэ мин
Ханнык бабарар хаайыттан,
Хаттыгастаах халлаантан
Ингнибэккэ тахсыабым,
Көнгүлү эрэ таптыабым.

Эн — мин быһанар сирим арыытабын.
Эн куолаһың өлбүтү тилиннэрэр.
Эн бэйэң мунчаарыыны кыйдыгың.
Күлтэн араскылар үүнэллэр.

Оттон мин — өйө суох ууһуппун.
Өр кэмгэ кумаабы хараабылынан
Уоттаах муораба устубуппун.
Бары долгуннар долгуйууларын билэбин,
Бары тыаллар тэнийбэт уохтарын истэбин —
Уордаах охсуһууттан сылайдым,
Умуллубут күл курдук тымныйдым,
Күүтэрбин, итэбэлбин сүтэрдим,
Ол сылдьан остуоруйа кытылыгар үктэнним.

Эн — мин быһанар сирим арыытабын...

уу

Мин сир хаанабын. Сир садтарын
Илиим иминэн булабын.
Мин сыккыспын. Сир халың аранатын
Курдат эйиэхэ тахсабын.

Бигэтик билэбин: миигинэ суох
Сайдыбаккын ситэри.
Бигэтик билэбин: миигинэ суох
Өлүөххүн сөп, киһи.

Мин уубун ээ, мин олох хаанабын.
Ай, умай, үлэлээ.
Үлэли, айа сылдьангын
Мин харахпар силлээмэ.

* * *

Сүрэбим күүскэ тэбэр буолла.
Кэлиий, дууһам ааныгар чугаһаа.
Түүн ортото сыбдыйангын,
Симиктик тонгсуй ааммын.

Намын, холку харангаба
Сир үрдүгэр айыллаллар
Дэнгэ көстөр дыктилэр —
Дыктилэр түүн эрэ үөскүүллэр.

Кэлиий, харананы батыһангын,
Түүнгү чуумпуну уйгуурдубакка,
Дууһам аһыллар ааныгар чугаһаа -
Биирдэ билиэн миэхэ туох баарын.

Дууһабар биир киһи олохсуйда,
Эр киһи аҕыс кырыылааба.
Көрдөххүнэ, сүрэбинг хамсыаба:
Бабар, бэйэнг буолаайабын?

ДЬОННОР, ИСТИНГ ЭРЭ...

Дьоннор, эниги бу туох буоллугут?..
Утуйа сытар, өлбүт курдуккут...
Энэ курдук хас да ый утуйдугут.
Биитэр айылҕа бүтүннүүтэ утуйар дуу?

Суох, айылҕа утуйбат. Көрүң эрэ:
Бу киһи хараҕар барытыгар көстүбэт.
Сэгэрдэр, бука бары уһуктун эрэ.
Өрө көтөбүллүүбүтүн
Эниэхэ ким эрэ бэрдэрбэт.

Сүрэхпэр туох барыта мунньустар.
Сыах иһигэр курдук, онно үлэ барар.
Биирдии тылынан ырыа уһаарыллар,
Чыычаах курдук, көтүөн баҕарар.

Халлаан үрдүк өһүөгүн тургутабын,
Ол иһин харахпыттан сырдык тыгар.
Ол иһин бүгүн сүрэхпэр ымсыырабын--
Эниги ортобутугар ыарыытын умнар.

Үтүө дьон, дьиктиргээмэн диэммин
Санныгытыттан илгизилибин.
Этэбин судургутук: таптаһың...
Этиэхпин баҕарабын: таптыыбын...

* * *

...Сэтгис мэндизмэнгэ олоробун.

Р.Минуллин

Мин тохсус мэндизмэнгэ олоробун,
Куорат халлаанныын алтыһар кирбиитигэр.
Көрөбүн түүнгү харага таһырдыа кутуллуутун —
Оччоҕо мин дыэм борокуот курдук килбэйэр.

Харага таһырдыа тарҕаннаһына, түүнүн,
Утуйуом иннинэ балконтан көрөбүн
Борокуоттар килбэчигэс кэккэлэрин,
Иллюминатордар күлүмнүүлэрин.

Иллюминатордар сырдык уоттаахтар,
Борокуоттар биир сиргэ турбаттар:
Олох муоратыгар усталлар,
Ыңыраллар ыраах дойдулар.

Ыраахтан ыраах дойдуларга —
Кэлэр сыллар дыапталбаларын арыяа
Борокуоттар усталлар кэккэлэһэ.
Күннээҕи түбүкпүт--салбахтаах эрдиилэрэ,
Баҕа санаабыт--үрдүк мачталара.

Мин тохсус мэндизмэнгэ олоробун...
Поэт дууһата--мэлдьи хамсааһыңна.
Тулабар дьоннор, дыкти моряктар
Санаа түһүүтүн сөбүлээбэт майгылаахтар.
Хоптолол эмиэ тураахтары чугаһаппаттар.

Оонньоо, долгунгун ыс, күөх муорам...

Көрүүй миигин: күн ахсын
 Түөспэр быһахтаах сылдыбын.
 Ити эн биилээбинг тыыммын ыгар.
 Куолакал кэһиэбирбит дорбоонугар
 Өлбүт таптала кэриэстиир.
 Дууһам — хаардаах хаанга.
 Ким эрэ иннибэр элэнниир,
 Сыгынньах хаамар хаарга.

Айыы тагарам, дыксинэбин
 Кэнэн баҕа санаабыттан.
 Ньургунуну булан биэрдэрбин,
 Тиһиниэм дуо таптал абыттан?
 Баҕар, тиллиэ сэргэх бэйэтэ
 Сибэкки кэрэ, аптаах сытыттан...

Акаары, дьизэвэр төнүн.
 Ньургунун кыһын тыллыбат.
 Оттон бу төлкөтүн,
 Хоһоону айбыты хайҕаммат —
 Ким да тилиннэриэ суоҕа.
 Саас кыһын кэлбэт буоллаҕа.

Дууһам--хаардаах хаанга.
 Куолакал кэһиэбирбит дорбоонугар
 Өлбүт таптала кэриэстиир.
 Бу дойдуга мин күн ахсын
 Түөспэр быһахтаах сылдыбын...

* * *

Эйгин таптырбыттан дьоллоохпун —
Таптала суох мин олорбоппун.

Баҕар, эн атыны кууһан сытаар —
Миигин кытта тапталам сии биир баар.

Хайа да хоруоллааҕар баай киһи —
Ол сатаан сырдыктык таптыыр киһи.

Мин бу баайбын кимиэхэ хаалларабын?
Таптал үйэлээх буолуоҕар баҕарабын.

Уолҕамды таптал ытык оҕолоро,
Эһиэхэ ананар тапталам хоһоонноро.

* * *

Эн илиигинэн миигин
Атын киһи таптыыр,
Эн уоскунан миигин
Атын ууруур-сыллыыр.

Мин илиибинэн
Атын дьахтар имэрийэр,
Мин уоспунан
Атын дьахтар имэнгирэр.

Таптал имэнэр
Ким да билбэтигэр

Бэйэбит күлүкпүтүн
Кууһабыт хас ааһар түүн.

Көмүскэлэ да суох эбиппит
Эн биһикки...

* * *

Дьоллоох таптала билбэппин.
Санаарыыры, эрэйдэнэри сатыыбын.
Кыратык да өйдөнө түспэппин,
Ааһан сиппэппин сүрэм бааһын.

Эмиэ уокка умайабын.
Таптал кулуһуна, төһө өр ириэрэбин?
Арыт кынаппын тиирэбин,
Арыт санныйан, урусхалланабын.

Доҕорбуттан тэйбитим ыраатта.
Үөрүүм, издээним хааммар саста,
Харах уутунан суунарды
Хоһоонунан ытыыбын.

Холууп курдук сүрэм тапталын
Эйиэхэ кистээн ытыабын.
Ити ыраатта. Билигин
Хоруйу күүппэппин.

Баһар, халлаан күүстээх имэнэ
Ол холуубу миигиттэн тэйитиэвэ.
Суругу бүгүн күүппэппин —
Күүтэбин эйигин бэйэбин.

* * *

Мин киһи күлүөх курдукпун дуо?
Оччоҕо күл, күүһүң кыайарынан.
Күлэргин тохтотон хааллын, тоҕо?
Мин бастакынан идэһэ буолан,
Эн иннигэр күлүөхпүн баҕаран,
Сангата суох иһийдинг быһыылаах...
Тиһэх дорҕоону таһааран,
Аатырыан кыайыылаах.
Чэ, кытаат...
Мин курдук кыра ычалаабы,
Көмүскэлэ суох аһаҕас дууһалаабы
Кыайдабын дии, кытаат...

* * *

Мин өр хааман манна кэллим,
Тангара баарын итэвэйдим:
Итэвэлэ суох олох кураанах.
Тангара дьиэтигэр мин ыраах,
Атын халлаантан түһэн кэллим,
Ис санаабын тоҕо тэбээтим.
Ийэ куппар, аҕа куппар
Уонна айыы оҕотугар
Үс чүмэчини туруордум,
Сүрэвим баҕатын толордум.
Тангара эн миигин үүрүмэ,
Үрүң дууһабын арчылаа,
Таптал суолуттан үтүрүйүмэ,
Аһыныгас санаабыттан матарыма...

Миигин көрдөххүнэ,
 Саһарбанан туолабын.
 Күн уотунан иитиллибит
 Аккумулятор курдук
 Хотуулаахтык, хоодуоттук
 Талбыт сирбэр сылдыабын,
 Дьонно барытыгар
 Бэйэм итиибиттэн,
 Бэйэм сырдыкпыттан
 Бэрсизхпин баһарабын,
 Үөрүүбүнэн
 Үтүө дьоммун сырдатабын.
 Ыарахан да ыйааһыннаах
 Ындыыбын ыарырбаппаккабын
 Инним диэки
 Ис испиттэн
 Имэннээхтик дьулуһабын.
 Күн уотун сардангата
 Күнү быһа, түүнү быһа
 Көрөрө буоллар...
 Күнгэ тэнгээх көмүс киһим,
 Көрүүй мин диэки
 Күүспэр күүһү эбэ.

КҮҮТ МИИГИН

Жди меня и я вернусь
К.Симонов

Көтөр кынаттанаммын
Эйиэхэ тийиэхпин санаатым.
Собуруу субуһар кубалар
Биирдии куорсуну хаалардылар.
Чэпчэкистик үөһэ көтөммүн
Кистээбэппин үрдүк үөрүүбүн.
Эмискэ саа эстэрин кытта
Тааһы бырахпытты
Түспүтүм Харах уутун күөлүгэр.
Албын саһыл, инсэлээх бөрө
Миигин былдыаспытты
Эккирэппиттэрэ уһун кыһыны быһа.
Иирбит тыал куорсуммун
Биир биир суйдаабыта.
Эн дьүһүнүн
Күөгэйэр күн курдук
Дууһабын угуттаабыта,
Тыыннаах хааларбар
Күүс-уох укпута...
Собурууттан кэлэр кубалар
Куорсуннарын уларсаннар
Мин тийиэҕим эйиэхэ--
Күн курдук киһиэхэ.
Күүт миигин,
Күүстээхтик күүт.
Эн күүтүүн
Миигин харыстыаҕа
Туора харахтан,
Туһата суох дьылҕаттан...
Сэптээх-сэбиргэллээх
Көрсүөххүн баҕардаххына,
Ыт миигин тирээн туран.

Харабым эйигин көрүөн бабарар,
 Кулбаабым эн куоласкын суохтуур,
 Тылым эн ааккын ынгырар,
 Кутум-сүрүм эйиэхэ тохтуур.
 Этим-сииним эймэнийэн
 Эйиэхэ сыстыан бабарар,
 Илиим баттаххын имэрийэн
 Иирбэ санаабын уоскутар.

Эйигин суохтааммын
 Кимизхэ да аралдьыйбаппын:
 Үрүг тааһынан
 Харахпын баанабын,
 Манган баатанан
 Бүөлүүбүн кулгаахпын,
 Тылбын тииспинэн тылбыйаммын
 Тугу да сангарбаппын.
 Эппин кымһылыбын,
 Илиибэр кыһыл чову ылабын.

КИЭНЭЭНГИ СЕРЕНАДА

Сөрүүн тыалга оѳустаран,
Сөрүүкүүрдүү тахсангын,
Көстүүй үөһэ балконтан
Көмүс күнүм буолангың.

Ыраахтан көрөн ымсыырыам,
Күн уотун кэриэтэ күндээриэнг.
Сатаатар харахпын сымнатыам,
Санаабар, куустаран мичээрдиэнг.

Тахсан үөрдүүй эн биирдэ,
Түүлбэр көстөр тапталым.
Түргэнник сайан киирдэ
Сүрэхпэр ыраас халлааным.

Олоѳум бүтүннүү ананна
Дохсун, уохтаах тапталбар.
Эйигин күүтэн саманна
Гитара оонньоон талбаарар.

Сөрүүн тыалга оѳустаран,
Сөрүүкүүрдүү тахсангын,
Көстүүй үөһэ балконтан
Көмүс күнүм буолангың.

Миигин таптаабыккын умуннун дуо?
 Миигин экирэтэн умайа сыспытын.
 Үчүгэйдик көр эрэ, эн билбэккин дуо:
 Бу мин ээ, мин. Сыыспатын.

Өйдөөн көр, биһиги иккиэйэбин
 Мастан маска ыстангалыырбытын,
 Мас лабаатыгар кэккэлэһэн
 Тэбэнэттээхтик хачайданарбытын.

Эн сымнабас түүгүн тарыырым,
 Кулахыларгын ылгыырым,
 Кутурукпунан муннугун кычыгылатарым,
 Харахтарын үөрүүнэн чабылыһалларын
 Билигин да мин өйдүүбүн ээ —
 Дьоллоох этибит икки эбисийээнэ.
 Баһар, оҕолонуохпут хаалбыта буолуо...
 Эйигин торҕон хахай хайыта тыыппытыгар
 Мин төһө ытаабытым буолуой?
 Мунура суох аһыга ылларбыппар
 Аттыбар ким да көмүскэһэр суоҕа.
 Онтон миигин крокодил ыйыстыбыта,
 Чыпчылыһах ыккардыгар
 Ол күтүр дьаардаах сынааһар
 Өйбүн-төйбүн сүтэрбитим,
 Үөдэн түгэһэр киирбитим...

Кэлин хаста да тиллэммин
 Бу ытык буорга кэлэммин
 Тапталлаахпын көрдүүбүн,
 Булбаппын өрүү сүтүкпүн.

Үрдүк бэс буола кынтайа үүммүтүм,
Сибэкки буолан дьону үөрдүбүтүм.

Миллиард сыл ааспытын кэннэ мин
Киһи буолан, эргиллэн кэллим.
Итиччэ элбэх кэм устатыгар
Миигин санаан, көрдөөбүтүң дуо?
Ким, туох буолан сир үрдүк таманыгар
Кэлэн ааспыккыный, кэпсиэнг дуо?
Мин урут хайдах эйигин
Билбэтэҕим эбитэй?
Арай бу киһи буолан кэлбиккин
Мин тутта биллим, чэй —
Куустуһуох эрэ ахтылҕаны таһаара,
Хайа мунгун: элбэх сыл хааллаҕа аара.

Көрө түһүүй үчүгэйдик,
Саната суох турума билбэттик.
Бу — мин ээ, мин.
Буллум ир суолгун ирдээммин.

* * *

Туох буолла?.. Күн сирэ өрө дьигиһийдэ...
Сизеркилэ этим, билигин үлтүркэй буоллум.
Кизн туттуум күлүмнүүр үрдүттэн
Эн атаххар сөһүргэстии оҕуттум.

* * *

Соҕотоҕун олоро үөрэнним.
Эн суох эбиккин — ону итэҕэйдим.
...Сырдык ыйы таптыы көрөбүн,
Минньигэс түүлү сөбүлүүбүн.

Соҕотоҕун олоро үөрэнним.
Барыта төрдүттэн уларыйда.
...Чаҕылхай күннүүн эйэлэстим,
Ырыам дьиз-уот туһунан буолла.

Соҕотоҕун олоро үөрэнним.
Имим тэтэрдэ, хааным кэйдэ.
Эрэйи-муну энгэринэн тэлэрим —
Аны ыарырҕатарым сүттэ.

Соҕотоҕун олоро үөрэнним.
Ол эрэри бөөлүүн түүлбэр көһүннүҥ...
Эмиэ чуумпу олохпун сүтэрдим,
Куппун-сүрбүн букатын көтүттүҥ.

ДЪАХТАР

Ыраас сыккыс уута кылыгырыы сүүрдэр,
Чугаһаан кэллэхпинэ сирэйим чэбдигирэр.
Уунан ыһыннахпына күүс эбиллэр,
Сүрэҕим үөрүүлээхтик тэбэр түөспэр.
Ол ыраас сыккыска дьахтар тэннэһэр.

Саас уһуктубут сири угуттуу
Күн барахсан эмтээх сардангатын кутар.
Тыһынар тыһыннаах, от-мас суугунуу
Күн уотугар, ичигэс диэки тардыһар.
Күн курдук абыраллаах арай дьахтар.

Салгын бараннаҕына сир синниэбэ,
Орто дойду олорбутунан сойуоҕа.
Ити санааны сүрэхпитигэр илдэ
Көй салгыммытын киртитиэхпит суоҕа.
Дьахтар салгын тэнэ мэлдьи наада.

Дьахтар--таптыыр кыһын, ийэн,
Амарах эбэн, олобун доҕоро.
Дьахтар--хоһооммор баар имэн,
Сырдык санаа кэрэ толбоно,
Биир тылынан, олох бэйэтэ.

АБА ДЬИЭТЭ

Баҕа санаан ыраах угуйар,
Таба олорбоккун биир сиргэ.
Дьинг диэки хайыспакка да,
Ол ыраах айангар
Аттана тураҕын...
Сылдыаҕын араас сиргэ.

Ол эрэри дьибин суохтаангын
Одуулуон сулустаах халлаангын.
Ыйдаах күн күөх далай куйаарга
Төннөллөрүн кэриэтэ
Эргиллэн кэлиэн иэримэ дьибэр
Үөрүүнү, алгыһы кытта алтыһа...

* * *

Суох, суох харах уута буолбатах —
Ардах уута сирэйбэр тохтор.
Түһэр күүстээх, этингнээх ардах —
Илби сытыйдым, курдат уу тохтор.

Харабым уутунан суунар
Кыра оҕо буолбатахпын...
Хатыылаах тыллаахтар
Баалларын умнубаппын.

Олохпор балачча билбитим
Тигэйилэр тигиилэрин...
Эрэлбин сүтэрбэппин —
Аны билэбин инникибин.

Суох, харах уута буолбатах —
Сирэйбэр тохтор ардах...

* * *

Орто дойдуга олорор поэт бэйэтэ эйгэлээх...
Үлэһит поэт таалалыыр хонуута--сүрэбэ.
Үтүө санааны үөскэтэр, имэннээх иэйиилээх,
Кынаттыыр тыллаах поэт истинник көрсүөбэ,
Сыыс оту ылгыаба, аал уотун оттуоба,
Сага олоххо, сага суолга алгыаба.

Кини хоһооннорун быяангын хомуйан,
Поэзия манхааһайыгар үөрэ кутан,
Эмиэ үлэлии кириэбэ киэн ходуһатыгар —
Өссө да сынньана илик сүрэбин толоонугар.

"Ты сидишь как грузинская царица..."

Из разговора

Эйигин көрсүөм иннинэ билбэт этим

Төһө өһүргэспин, төһө уйаммын.

"Ким да миигин экирээптэтин,

Ким да миигин баҕара санаабатын".

Кэнэммэр итинник чэпчэкистик саныырым.

*Дарьял түгэбэр миигин таптаан кэлбит

Хаарыан сүрэхтэри тамнаабытым.

Дьылҕам дьолбун күлэ-күлэ көмпүт эбит...

Билигин мин атыммын, баттахпын ыһаммын

Тырыта тытабын, бэйэбин кыранабын.

Эрэй-мун оргуйар уоттаах байҕалын —

Дарьял хапчаанын түллэр түгэбэр ыстаннарбын.

Хонточчу туттангың мин диэки көрбүккэр

Сүрэбим ээйдээх толугуруу түстэ, ыарыйда.

Ханна баарый били мин мэлдьи киһиргэнэр

Кимизхэ да бэриммэт тулуурум? Ханна барда?

Эйигин көрүөхпүн мин күүскэ баҕардым,

Дьүһүннүүн-бодолуун хоттордум, ыарыйдым.

Орто дойду куолакалын охсоммун

Эйигин ыгырдым, бэйэбин соннооммун.

Тымныы ый миэхэ эрэ кыһаллыбакка

Харабым уутугар сөгүөлүүр, дуоһуйа.

---

*Дарьял — Грузия хайатын хапчаана. Чуваштар Кавказка VI-VII үйэлэргэ эмиэ олоро сылдыбыттар (автор).

* * *

Мин тулуурум тihэх таммаба
Буомба курдук үлтүрүйдэ...
Баба санаам киин куората
Кэмсинии долгунугар тимирдэ.

Долгун көбүппүт ньамабар
Бабалар, чогулар усталлар.
Кэмсинии былгыта сабардыыр,
Дууһам ыгыыр, ардыыр.

* * *

"Как ты — так я. Твое тебе верну".

Р.Казакова

Эн хайдаххыный да, мин оннукпун.
Бэйэнг киэнин бэйэбэр төннөрүөм...
Ытамныйан, бабар, хомуруй —
Кустукка ыттан мин көтүөм.

Харах уутугар күн уотун түһэриэм,
Кустук муостанан далаһа бырабынан,
Эйиэхэ ыраахтан сапсыйан,
Быраһаайдаһам, мичээрдии эргиллиэм...

Эн ытыһың үрдүгэр олорбуппар
Сыаналаан, мин диэки тизтэйбэтинг —
Көңүл көтөр көттөбүм, аны тутар
Кыабың кыччаата, бэйэнг тэйиттинг.

* * *

Мин дизки көрдөххүнэ,
Күүһүм өһүллэр, сэниэм эстэр.
Бааргын биллэхпинэ,
Кутум куотар, сүрүм сүтэр.
Тылым таңалайбар сыстар,
Хаһыытыыр, сангарар кыах быстар.
Харахпын кэнэтэн,
Өлөрбүн билэн, кэтэһэн
Хараһаламмыт курдук турабын...

Манньык арай эриэн үөн
Кыһаабыт кыра күүдээбэ
Тураара буолуо өлүөн
Чыпчылыһыах иннинэ.

* * *

Харахтара — чаһылыһар сулустар,
Баттахтара — күн көмүс утаһа.
Тутаары илиибин ууммуппар
Тимирдэ хараһаһа,
Арай түргэн былыттар
Усталлар халлаанһа...
Мин онтон кыһыйан, быһыыта,
Харахпын хастабын уһуктан.

Түһнүк күөх куйаарыгар
Икки сулус чаһылыһар.
Мин төрүү илик оһом
Хараһа көстөрө буолуо дуо ол?..

* * *

Күүппэтэѳим, эрэммэтэѳим
Мин иннибэр түспүт дьолу...
Ол дьикти, билбэтэх иэйиим
Дууһабар сахпыһа кустугу.

Кустук муостатынан
Эн сүрэххэр тийбитим.
Дьэрэкээн ырыанан
Тулабын симээтим.

* * *

Ыһырдын эрэ,
Чыычаах буолан кетөн тийиэм.
Ыһырдын эрэ,
Бүүчээн курдук сүүрэн кэлиэм.
Ыһырдын эрэ,
Уу кыһыһыны устан тийиэм.
Ыһырдын эрэ,
Эриэн үөннүү сыһлан тийиэм.

Ыһырыма —
Син биир
Кетөр буоламмын кетөн тийиэм,
Бүүчээн буолан сүүрэн кэлиэм,
Уу кыһыһыны устан тийиэм,
Эриэн үөннүү сыһлан тийиэм.

Эйигинэ суох миэхэ даҕаны,
Миигинэ суох эйиэхэ даҕаны
Олох диэн улуу өйдөбүл--
Көһнөрү тыас, көмөр, күл.

Көтөр таптала суох олорбот,
Бүүчээн таптала суох олорбот,
Уу кыһа таптала суох үөскээбэт,
Эриэн үөн таптала суох иһиирбэт.
Оттон биһиги, дьон ааттаахтар,
Туохпутунан тутахпытгар
Таптала суох олоруохпутуй,
Халлаан аннын хоруордуохпутуй?

Эн — ол аата мин,
Мин — ол аата эн.
Көтөн кэл,
Сүүрэн кэл,
Устан кэл,
Сыылан кэл.

* * *

Мин тыалтан имэрийэ үөрэммитим,
Күнтэн итийэн кэлэргэ үөрэммитим.
Ыраас сыккыстан сойорго үөрэммитим —
Санаарбыыр харахпын эн көрө иликкин.

Мүөт оннугар айахпар кураххай оту уктун,
Үс түүнү толору ытаатым, үс сылга хараастан олордум.
Оннук уһун дуу миэхэ кэлэр эн суолун?
Биитэр сана көрсүһүү суолгуттан туоратта дуу?

* * *

Тапталлаахпар түүннэри хаамаммын
Сырдык сулустары кичэйэн хомуйбутум.
Сулус дьөрбөтүн туттарыах санаалаабым--
Көрбүтүм доборум илиитэ иллэнэ суобун.

Сүүһүгэр сулустаах кэрэ бэйэлээх дьахтар
Мин киһибэр куустаран, уна-таала турар...

— Тоҕо бачча элбэх кэрэ чөмчүүктэр
Түннүгүм анныгар күөлгэ үөскүүллэр?..

— Сулус дьөрбөтүн эйиэхэ туттараары
Хомуйан бараммын, күөлгэр тамнаатым.

* * *

Сүрэхпиттэн ыйыппытым:
"Кэргэннин таптыыгын дуо?.."
Сүрэҕим: "Таптыыбын..."
Кинитэ суох олоруом суох..."

Сүрэхпиттэн ыйыппытым:
"Мин саныыр киһибин таптыыгын дуо?"
Сүрэҕим: "Таптыыбын..."
Кинитэ суох олоруом суох..."

"Дьэ ол хайдах иккиэннэрин
Эн бииргэ таптыыгын?"
Сүрэҕим: "Иккиэннэрин
Биир курдук саныыбын."

Бу ый аннынаабы үүт-тураан дойдуга
 Мин кыһалѳам өссө да бүтэ илик.
 Олох дизн сүүрүктээх өрүһү кыйа
 Ыллыыр ырыам билигин да симик.

Миигин ханнык эрэ күүс өрө тардар,
 Өлүүттэн, сыыһа туттууттан быыһаан ылар.
 Ону мин билэбин, билэр курдукпун.
 Ол күүс аан дойдуга соѳотоххун--
 Бары таңаралар таңаралара,
 Таптал таңарата--Юрату Турри
 Миигин эдэрбиттэн харыстыыра.
 Мин кини кулутабын эрээри--
 Кини албан аатын туойаары,
 Бараммат күүһүн дьонго тарѳатаары
 Бу орто дойдуга олоробун,
 Мин онон дьоллоохпун.

БИЛИГНИ ТАПТАЛ

Миигин Кыһыл кинигэбэ киллэринг.
 Өйө суох таптаһааччылартан
 Тиһэх киһи хааллым — мин
 Билигин байаллар тапталтан.

Массыынаѳа, үчүгэй дьиэбэ,
 Улахан хамнаска суоттанан
 Кыргызтар тахсаллар кэргэнгэ,
 Барытын ааѳаллар харчынан.

Мин кимиэхэ да суоттаммакка
Сүрэхпинэн сирдэтэбин
Сулуһа суох харанга халлаанга,
Сүрэхпинэн сэрэйэбин
Ханнык космос куйаарыттан
Мин аналлаабым кэлэрин.
Манньык тигэх таптала аатыттан
Кыһыл кинигэбэ киллэринг.

КИНИЭХЭ ЭТ

Мин тапталаахпар тийэн эт:
Көрсүөхпүн баҕарабын.

Чэпчэки кынаттаах тыал тийбэт,
Төннөн кэлбитэ: "Толордум сорудаххын".
Ол үрдүнэн, мин таптыыр доборум,
Суобун курдук мэлдьи суоххун.

Тапталаахпар тиэрдэринг буоллар:
Сүрэбим уотунан умайар.
Харабым уотунан суунаммын
Күнтэн көрдөһө турабын.

Сотору күн миэхэ эппитэ:
"Илдьиккин тиэртим уһаппакка".
Ол үрдүнэн доборум кэлбэтэ,
Миигин улаханга уурбата.

"Сарби күүшпүтэ ыраатта" диэн
Тапталаахпар этэринг буоллар, —

Көрдөспүтүм Уйхпиттэн.
Халлаанга ангардасты устар
Ол ый кырасаабысса эппитэ:
"Көрдөһүүн тиэрдиллибитэ".
Ол үрдүнэн тапталлаабым мэлийдэ,
Сүрэжим сүтүктэннэ, эмнэрийдэ.

* * *

Биир атаһым миэхэ кэпсиир:
"Түүлбэр мин мэлдьи көтө сылдыабын,
Улабата биллибэт, кингкениир
Киэнг халлаанга көтөр курдук сананабын".

Оттон мин түүлбэр көппөппүн,
Ол оннугар устабын, ууһуппун.
Тымным долгуннардыын мөхсөбүн,
Уу түгэвэр салгына суох бопторобун.
Күүспүн барытын түмэммин
Үөрүүнэн үөһэ син күөрэйэбин...

Доҕорбор оонньоон этэбин:
"Эн көтөр төрүттээх буолуовунг, баҕар.
Оттон мин төрүттэrim,
Дельфин, балык сыдыааннаахтар".

Өссө биир үөлээннээбим:
"Түүлбэр мэлдьи сыыла сылдыабын", —
Өйдүүбүн боччумнук эппитин,
Онтон ыла көрдүүбүн төрүттэрбин.

* * *

Сизеркилэбэ көрүнэн бэйэбин билбэтим.
Икки хааһым кыырт курдук буолбуттар.
Икки хараһым ким да сэрэйбэтин,
Билиэ суоһун көрүөх курдук уоттаммыттар.

Суох, бу мин буолбатахпын.
Ити мин кытаанах дьылһам
Мин харахпар хатаммытын
Көрөбүн бэйэм харахпынан.

* * *

— Таптыбын.
— Мин эмиэ таптыбын...
Анаарыйар аан дойду бүтүннүүтэ
Өйүн сүтэрэр, туймаарыйар...
Оттон, дьинэр, таптал иэйиитэ
Сойбута ыраатта,
Суоллуун да сүтэн турар.

Таптал ыарыыта
Хоһоонго хаалбыта.

* * *

Нарын матыыптаах дорѳооннортон
Оѳобор биһик онгордум.
Биһикпин санга хоһооннортон
Баѳа санаабынан толордум.

Сулустар сардангаларыттан
Уһун быаны хаттым,
Биһикпин ый муһуттан
Иилэн, халлаанга хатаатым...

Мэник тыал илгистэ сүүрэн,
Баѳа санаабын үлтү түһэрэн
Ытыспын нэлэтэн олоробун.
Олохпун сангалыы онгостобун.

* * *

Бүгүн бэйэм бэйэбэр ымсыырдым:
Сүрэбим Адыл өрүс буолан халааннаата.
Бары таас, кирпиччэ буомнары
Тоѳута көтөн, инники айаннаата.
Махтанабын маннык дьолу биэрбитигэр
Сааскы айылѳабар, саас кэлиитигэр...
Мин умайар курдукпун —
Ол аата олох олоробун.

Түүн...
 Хабыс харага сабардыр...
 Туохтан эрэ туоххаһыйан,
 Тутахсыйан,
 Туран кэллим түүн ороммуттан.
 Түннүк таһыгар олорон,
 Түгэвэ суох санааҕа ылларан,
 Түүнгү куораты көрөбүн...
 Уулусса оротунан
 Унһулуунуур итирик киһи.
 Утары дьизэвэ
 Уоту барытын умаппыттар.
 Баччаанга дизри тоҕо утуйбаттар?
 Баҕар, ити итириги күүтэллэрэ дуу...
 Биитэр ким эрэ кинигэ ааҕан,
 Билиэнгэ ылларбыт киһилии,
 Билбэккэ олороро буолуо
 Бириэмэни, күнү-дьылы...
 Суох, баҕар, суорума суол,
 Соһумар алдьархай
 Соһуччу киирбитэ буолуо бу дьизэвэ...
 Баҕар, кырдыаҕас бөлүһүөк
 Бар дьон кэлэр кэскилин
 Барыллаан көрөрө буолуо...
 Биитэр оҕото ыалдьан,
 Биирдэ хараһын симмэккэ
 Ийэ барахсан
 Иэдэйэн олороро буолуо.
 Солбуйуом этэ кинини...
 Баҕар...
 Баҕар, ким эрэ уота суох

Утуйбат идэлээбэ буолуо.
Оттон харана түннүктэр
Ордуулара тугу кистииллэр?
Түүннү түннүктэр истэригэр
Төһө элбэх симмэтэх харах
Төгүрүччү көрө сытара буолла?..

Василий Сивцев тылбаастара.

ИҢИНЭЭБИТЭ

Чувашия Күннэйэ. <i>С.Руфов кириш тыла</i>	3
<i>Дасьы тылбаастара</i>	
Ыллык	6
Таптал	7
*** Эн аан дойдуга биллиэн дуо?	7
Ийэ дойдум Чувашстан	8
Арахсыы ырыата	9
Олох	10
*** Өр буолбут холумтангыт сойбута	11
<i>Хоро Бүөтүр тылбаастара</i>	
*** Дьылҕаны албыннаабаккын	12
*** Дьоллоохтук таптыыры сатаабалпын	13
Пааматыннык	14
*** Эн ырааххын	14
Таас сибэкки	15
*** Артистарга сибэккитэ бэлэхтээн	16
<i>В.Сивцев тылбаастара</i>	
Таптал киһи ахсын бэриллибэт	17
Күн ахсын сананы	18
*** Эн--мин быһанар сирим арыытабын	19
Уу	19
*** Сүрэм күүскэ тэбэр буолла	20
Дьоннор, истинг эрэ	21
*** Мин тохсус мэндизмэнгэ олоробун	22
*** Көрүүй миигин күн ахсын	23
*** Эйигин таптыырбыттан дьоллоохпун	24
*** Эн илиигинэн миигин	24
*** Дьоллоох тапталы билбэппин	25
*** Мин киһи күлүөх курдукпун дуо?	26
*** Мин өр хааман манна кэллим	26

*** Миигин көрдөххүнэ	27
Күүт миигин	28
*** Харафым эйигин көрүөн бабарар	29
Кизһээңги серенада	30
*** Миигин таптаабыккын умуннун дуо?	31
*** Туох буолла	33
*** Соботофун сорго үөрэнним	33
Дьахтар	34
Аҕа дьизэтэ	35
*** Суох, суох, харах уута буолбатах	36
*** Орто дойдуга олорор поэт	36
*** Эйигин көрсүөм иннинэ билбэт этим	37
*** Мин тулуурум тиһэх таммаҕа	38
*** Эн хайдаххыный да, мин оннукпун	38
*** Мин диэки көрдөххүнэ	39
*** Харахтара — чабылыйар сулустар	39
*** Күүппэтэбим, эрэммэтэбим	40
*** Ыңырдын эрэ	40
*** Мин тыалтан имэрийэ үөрэммитим	41
*** Тапталлаахпар түүннэри хаамаммын	42
*** Сүрэхпиттэн ыйыппытым	42
*** Бу ый аннынаабы үүт-тураан дойдуга	43
Билиңги таптал	43
Киниэхэ эт	44
*** Биир атаһым миэхэ кэпсиир	45
*** Сиэркилэвэ көрүнэн бэйэбин билбэтим	46
*** Таптыбын	46
*** Нарын матыыптаах дорҕооннортонь	47
*** Бүгүн бэйэм бэйэбэр ымсыырдым	47
*** Түүн	48

Раиса Васильевна Бородкина
(Раиса Сарби)

Каждый день новое

Стихи

(переводы с чувашского)

Редактор **П.Н.Федоров**

Художник **С.С.Скрябин**

Худож. и техн. редактор **Е.Н.Петухова**

Сдано в набор 20.09.93. Подписано в печать 25.10.93.

Формат 60x84 1/32 Усл. п. л. 1,75. Тираж 1000

Цена свободная

Набрано в компьютерном Центре КИФ "Ситим"

Коммерческо-издательская фирма "Ситим"

677027, г. Якутск, ул. Кирова, 33

МГП "Полиграфист"

677007, г. Якутск, ул. Петровского, 2

